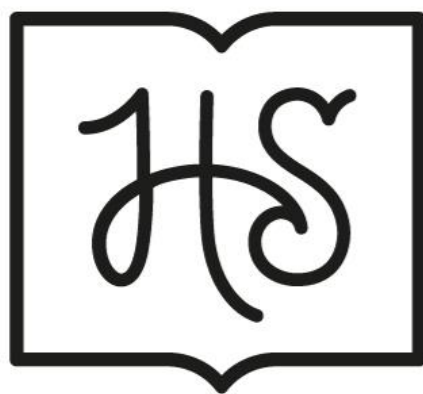

HISTORIA SCHOLASTICA

2/2019

Ročník / Volume 5

Praha / Prague 2019

Historia scholastica

Č. / No. 2/2019

Roč. / Vol. 5

Redakční rada / Editorial Board

Vedoucí redaktor / Editor-in-chief: doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D. (Technická univerzita v Liberci)

Zástupce vedoucího redaktora / Deputy Editor: PhDr. Markéta Pánková (Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského v Praze)

Prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D. (Historický ústav Akademie věd ČR)

Doc. PhDr. Dana Kasperová, Ph.D. (Technická univerzita v Liberci)

Prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc. (Univerzita Pardubice)

Prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc. (Univerzita Pardubice)

Doc. Mgr. Jaroslav Šebek, Ph.D. (Univerzita Karlova v Praze a Akademie věd ČR)

Mgr. Magdaléna Šustová (Muzeum hlavního města Prahy)

Doc. PhDr. Růžena Váňová, CSc. (Filosofická fakulta University Karlovy v Praze)

Mezinárodní redakční rada / International Editorial Board

Dr. Marta Brunelli, Ph.D. (University of Macerata)

Prof. Dr. Marcelo Caruso (Humboldt Universität Berlin)

Prof. Dr. Lucien Criblez (Universität Zürich)

Prof. Andreas Fritsch (Deutsche Comenius Gesellschaft)

Prof. Dr. Gerald Grimm (Universität Klagenfurt)

Prof. Dr. Andreas Hoffmann-Ocon (Pädagogische Hochschule Zürich)

Prof. PhDr. Blanka Kudláčková, Ph.D. (Trnavská univerzita v Trnavě)

Prof. Dr. Eva Matthes (Universität Augsburg)

Prof. Dr. András Németh (Eötvös Loránd Tudományegyetem Budapest)

Prof. Dr. Jürgen Oelkers (Emeritus Professor Universität Zürich)

Prof. PhDr. Jaroslav Pánek, DrSc., dr.h.c. (Historický ústav Akademie věd ČR)

Prof. Dr. Simonetta Polenghi, Ph.D. (Università Cattolica del Sacro Cuore Milano)

Prof. Dr. Edvard Protner (Univerza v Mariboru)

Prof. Dr. Dr.h.c. Ehrenhard Skiera (Univ. Prof. a.D. Europa-Universität Flensburg)

Výkonná redaktorka / Executive Editor:

Mgr. Lucie Krausová (Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského v Praze)

Vydavatelé / Publishers:

Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského

Valdštejnská 20, 118 00 Praha 1, www.npmk.cz

IČ 61387169

Technická univerzita v Liberci

Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

Studentská 1402/2, 461 17 Liberec 1, www.tul.cz

IČ 46747885

ISSN 2336-680X

Časopis **Historia scholastica** je vydáván dvakrát ročně. Toto číslo bylo publikováno v prosinci roku 2019.

Časopis **Historia scholastica** je zařazen do mezinárodních vědeckých databází Ulrich's Periodicals Directory, EBSCO a ERIH Plus.

REPORT:

První mezinárodní komeniologická konference v Baku za podpory Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského

Markéta PÁNKOVÁ^a

^a Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, Praha

První mezinárodní komeniologickou konferenci v Ázerbájdžánské republice, největší a nejvíce zalidněné zemi v oblasti Kavkazu, uspořádala centrální univerzita Baku State University (BSU) ve spolupráci s Národním pedagogickým muzeem a knihovnou J. A. Komenského v Praze (NPMK) a Pedagogickou fakultou Univerzity Karlovy v souladu s podepsaným „Memorandum of Understanding“ ze dne 11. 10. 2018, které vytváří dobrou základnu pro rozvoj spolupráce v oblasti institucionálního výzkumu a vzdělávání i do budoucnosti.

Komeniologická konference se stala mimořádnou událostí, neboť byla významná mezinárodním zastoupením přednášejících (cca 150 referentů – mj. z Indie, Jižní Koreje, Ruska a Černé Hory) a byla první akcí tohoto druhu v islámském světě. Účastníci vystupovali v několika paralelních sekcích, z nichž jedna byla vedena v angličtině a ruštině, další – orientované především na problémy a potřeby ázerbájdžánského školství, probíhaly v ázerbájdžánštině. Ázerbájdžánští organizátoři se jednoznačně přihlásili k odkazu Komenského a na konferenci umožnili srovnávání jeho idejí s filozofickými a pedagogickými podněty dalších velkých osobností světové pedagogiky. Význam této konference vzrostl nejen díky účasti rektora a děkanů humanitních fakult či intenzivnímu zapojení studentů pedagogiky, ale také tím, že sekulárně řízený a rychle se rozvíjející Ázerbájdžán představuje model státu s devadesátiprocentní muslimskou většinou, který volí nekonfrontační a kooperativní postoj k Západu. V současné době Ázerbájdžán věnuje velkou pozornost vzdělávání i humanitnímu výzkumu a je otevřen ideovým podnětům mimo jiné i z Evropy. Jeden z nich našel v díle největšího českého myslitele Jana Amose Komenského. A právě jemu byla ve dnech 4. a 5. dubna 2019 věnována velká mezinárodní konference *The Great Czech Educator Jan Amos Komenský. A Classic and Modern Approach to Education*.

Ázerbájdžánští organizátoři během konference vystavili publikace věnované Komenskému. Dvě z nich – Jan Amos Komenski: *Böyük didaktika* (Baku, 2012) a *Psixopedaqogika* (Baku, 2019), která se v úvodu věnuje didaktickým principům Komenského, darovali odborné knihovně NPMK.

Prof. Hikmet Alizade, hlavní organizátor a děkan fakulty sociálních věd a psychologie, v rámci plenárního zasedání vystoupil s úvodním referátem *Educational, Developer and Educative Duties in the Taxonomy of Training Objectives*. Na konferenci bylo účastníkům umožněno srovnávání pedagogických děl Komenského s filozofickými a metodickými podněty dalších velkých osobností světové pedagogiky, a to v širokém chronologickém rozpětí. Tak například vedoucí katedry pedagogiky prof. Lazifa Gasmova z Baku State University srovnávala principy Komenského vyučování s principy, které prosazuje školská politika Ázerbájdžánu (výuka ve třídách, zásadní role učitele a jeho schopností jako pedagoga, motivace žáků se učit aj.). Také například Jandhyala B. G. Tilak, bývalý rektor National University of Educational Planning and Administration (New Delhi), přiblížil zrcadlově obraz vysokého školství v odlišné civilizační sféře – ve starověké Indii. Naproti tomu Vučina Zorić, profesor Montenegro State University (Podgorica – Nikšić), se kterým spolupracuje i NPMK, rozebral sepětí klasiků pedagogiky se vznikem a vývojem pragmatické pedagogiky amerického filozofa Johna Deweye v 19. století. Tatyana Paryagina, profesorka State Pedagogical University (Moscow), ve svém referátu obrátila pozornost k aktuálním pedagogickým otázkám o vzdělávání a výchově v době tzv. „computerized revolution“. Vývojovým trendům, možnostem a odpovědnosti v současném vzdělávacím procesu se věnovaly Anna Serych a Jelena Michko z Immanuel Kant Baltic Federal University (Kaliningrad). To však jsou jen ukázky časového vymezení a různých tematických směrů, jimiž se zabývali jednotliví referenti ve vztahu ke struktuře vzdělávání (např. Nubar Muxtarova, BSU), jazykové a komunikační výuce (Eun Suk Cho, Erciyes University, Seoul), integrativnímu vzdělávání, morální a emocionální výchově atd.

Historikům a komeniologům, kteří přijeli z vlasti Komenského, bylo vyhrazeno čestné místo v delších přednáškách hned na počátku konference. Celosvětový zájem o Komenského a jeho dílo dokumentovala Markéta Pánková, ředitelka Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského (Praha), na ikonografii Komenského ve výtvarném umění, které tuto osobnost zachycuje a připomíná v řadě zemí světa od 17. do 21. století. Ideový odkaz Komenského v jeho vrcholném díle *De rerum humanarum emendatione consultatio catholica – The General Consultation on an Improvement of All Things Human*, zejména se zaměřením k ekumenismu a irénismu, charakterizoval Jaroslav Pánek (Historický ústav Akademie věd ČR, Praha, a Český historický ústav v Římě). Postavení Komenského v pragmaticko-politickém myšlení a následně v obecném povědomí 20. století osvětlil Petr Vorel, prorektor Univerzity Pardubice; učinil tak na příkladu československých a českých bankovek a mincí s portrétem tohoto filozofa, přičemž provedl srovnání s analogickým využitím portrétů nejvýznamnějších politických a kulturních osobností v jiných státech světa.

Čeští teoretici pedagogiky, prorektorka UK v Praze Radka Wildová, děkan Pedagogické fakulty UK Michal Nedělka a proděkan Pedagogické fakulty Martin Bílek připravili referát zaměřený na reflexi principů Komenského myšlení v současných „univerzitách třetího věku“. Jejich příspěvek bude dostupný v celkové publikaci všech konferenčních textů.

Nutno zdůraznit, že úvodní části jednání se zúčastnili významní představitelé Baku State University a Velvyslanectví České republiky v Ázerbájdžánu. Zdaleka největší zásluhu na úspěšném průběhu konference však získal děkan Faculty of Education BSU – profesor Hikmet Alizade. A to nejen svým úvodním referátem, ale také a především bravurním zvládnutím tak rozsáhlé konferenční akce. V neformální diskusi někteří zahraniční účastníci přiznali, že se na cestu do Baku vydávali s jistým skepticismem; hned však dodali, že výsledek překonal veškerá jejich očekávání. Byla to po všech stránkách příkladná ukázka interkontinentálního transferu idejí, porozumění a vůle ke spolupráci.

K názornosti celého jednání výrazně přispěla výstava *J. A. Comenius – Education for All*, umístěná v aule Baku State University na prominentním místě vedle portrétů čestných doktorů BSU. Autorkou je Markéta Pánková, která shromáždila obrazovou a písemnou dokumentaci a v podrobných popiscích jednotlivých panelů interpretovala zobrazené exponáty. Komenský je zde představen jako filozof, pedagog, zvláště jako zakladatel moderní pedagogiky, a jako patron UNESCO.

U příležitosti konference se totiž otevřela kooperativní „dílna lidskosti“. Čeští účastníci, podle přání prof. Alizada, uskutečnili metodologický seminář se skupinou cca 25 studentů BSU, jehož cílem bylo přiblížit příštím učitelům nejen dílo a myšlení J. A. Komenského a komeniologii, ale také instituce, které se v České republice touto tematikou zabývají. Otázky, jež studentky i zástupci katedry pedagogiky kladli, svědčily o dobré přípravě a věcném zájmu současných univerzitních pedagogů a budoucích učitelek o tuto tematiku.

V dohodě s vedením Historicko-geografické fakulty BSU se česká trojice zúčastnila separátního jednání s pedagogy v oboru historie. Doc. Rzaev Azad Akhmed Aga oglu, vedoucí katedry ázerbájdžánských dějin, projevil značný zájem o možnost zapojení ázerbájdžánských historiků do mezinárodní spolupráce, mj. i eventuální účasti na světovém kongresu historických věd v Poznani 2020 a na konferenci s tematikou *Národy – státy – říše*, o níž uvažuje vedení Univerzity Pardubice na rok 2022. Překvapivé bylo zjištění, že na hlavní ázerbájdžánské univerzitě je věnována pozornost také českým dějinám a v nedávné době tam byla obhájena kvalifikační práce na téma husitské revoluce. Vznikla tam rovněž publikace, založená na archivním výzkumu, o dějinách česko-ázerbájdžánských vztahů, na níž se významně podílel Petr Vágner, před rokem 1990 vědecký pracovník Historického ústavu Československé akademie věd v Praze, který poté vstoupil do diplomatických služeb a jistý čas pracoval na Velvyslanectví ČR v Baku.

Na žádost vedení další přední ázerbájdžánské univerzity – Sumgait State University (SSU) – proběhlo navíc jednání s vedením SSU o možnostech spolupráce v historii, a dokonce i chemii, což jsou obory zvláště blízké univerzitám v Pardubicích i v Sumgaitu.

Přidružená jednání na všech stupních – od studentů po vedoucí kateder, děkany a rektory, dodala konferenci v Baku velmi intenzivní pracovní ráz, ale zároveň ještě posílila přátelskou atmosféru. Konference o J. A. Komenském byla první v tomto sekulárním státě

s devadesátiprocentní muslimskou většinou, ale byla i první akcí tohoto druhu v celém islámském světě. Neobyčejně rychle se rozvíjející Ázerbájdžán se při této příležitosti představil jako model státu, který má zájem o spolupráci s evropskými zeměmi. Na závěr konference rektor Baku State University prof. Elchin Babaev potvrdil, že ázerbájdžánští odborníci mají snahu zintenzivnit spolupráci s Českou republikou, neboť pozitivně hodnotí její kulturu, vzdělanost a hospodářský rozvoj.

Literatura

PÁNEK, Jaroslav a VOREL, Petr, 2019. Comenius at the Caspian Sea (International Conference in Baku, Azerbaijan). In: *Comenius. Journal of Euro-American Civilization*. 2, Volume 6, s. 271–273.

Komenskinin seçilmiş əsərləri (Selected works of Komenius, 1961. Baku: Aztedrisneshr.

Talıbov Y. Komenskinin pedaqoji sistemi (Pedagogical system of Komensky), 1992. Baku: ADBTİ.

KOMENSKÍ, Y. Amos, 2012. *Böyük didaktika (Great didactics)*. Baku: “Elm və təhsil”.

ALIZADE, A. Abdul, ALIZADE, A. Hikmet a ALIZADE, H. Sabina, 2019. *Psixopedaqogika*. Baku: Ecoprint. ISBN 978-9952-8345-9-8.

The Great Czech Educator Jan Amos Komensky: A Classic and Modern Approach to Education, 2019. International conference. Program and abstracts. Baku: Baku State University. ISBN 978-9952-8325-5-6.

Obsah

ÚVODNÍK	5
Tomáš KASPER, Markéta PÁNKOVÁ	
STUDIE:	7
„Bude nutno výchově dáti směry nové.“ Výchova a vzdělávání v programech politických stran meziválečného Československa	
Kateřina KORÁBKOVÁ	
Sexuální výchova ve školách meziválečného Československa	21
Magdaléna ŠUSTOVÁ	
Československá liga proti antisemitismu	28
Jakub SEINER	
VARIA:	44
Reklamní tiskoviny pro školáky v letech 1918–1938. Pohled do archivních fondů Muzea Komenského v Přerově	
Helena KOVÁŘOVÁ	
PhDr. Markéta Pánková jubilující	53
Tomáš KASPER	
REPORT:	63
První mezinárodní komeniologická konference v Baku za podpory Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského	
Markéta PÁNKOVÁ	
Vědecká konference Škola, učitel, žák jako připomínka 150 let od vydání Hasnerova zákona	67
Martina HALÍŘOVÁ	
RECENZE:	69
Gabzdilová, Soňa: <i>Ako sme študovali v totalite. Vysokoškolské vzdelávanie na Slovensku pod ideologickým diktátom Komunistickej strany Československa (1948–1953)</i> . Prešov: Univerzum, 2018. 143 s.	
Blanka KUDLÁČOVÁ	
